

Στοιχεία μαθητή:

βαθμός:.....

Επώνυμο.....Όνομα ..... Ημ/νία .....

Τάξη..... Τμήμα..... Μάθημα: Έκθεση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Δώρα Σταμπουλή

Ο ρόλος του Τύπου στη δημοκρατία

Αν η δημοκρατία θεωρείται το κάλλιστο των πολιτευμάτων, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ελευθερία του Τύπου αποτελεί την ουσία της δημοκρατίας. Δικαιολογημένα δε ονομάστηκε Τέταρτη Εξουσία, που παράλληλα με τις άλλες τρεις, τη Νομοθετική, την Εκτελεστική και τη Δικαστική, παρέχει τη δυνατότητα της ελεύθερης έκφρασης. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της αστικής δημοκρατίας είναι ο πλουραλισμός και ο πολυκομματισμός και εφόσον ο Τύπος βρίσκεται στο ύψος της αποστολής του και υπηρετεί με συνέπεια τις αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, γίνεται η άγρυπνη συνείδηση του δημοκρατικού πολιτεύματος και ο θεματοφύλακας των ανθρώπινων δικαιωμάτων, ο πραγματικός πολιτικός παιδαγωγός, αφού έχει τη δυνατότητα να διαμορφώνει την κοινή γνώμη. Σε γενικές γραμμές, η πολιτική συνείδηση των πολιτών ταυτίζεται με την πολιτική βούληση των εφημερίδων που διαβάζουν και από εδώ ακριβώς προέρχεται ο μεγάλος κίνδυνος της παραπλάνησης και του αποπροσανατολισμού των πολιτών.

Αν στόχος του Τύπου πρέπει να είναι η ανεύρεση και η προβολή της αλήθειας, του σωστού και του δίκιου, απαιτείται μεγάλη παρρησία και γενναιοφροσύνη για να αποδοθούν 'εκάστω τα προσήκοντα'. Τα οργανωμένα συμφέροντα στη σύγχρονη εποχή, οι πιέσεις που ασκούνται από ισχυρά οικονομικά και πολιτικά κέντρα, οι έξωθεν επεμβάσεις στα εκδοτικά τραστ των χωρών, ο χωρισμός του κόσμου σε δυο ισχυρά ιδεολογικά στρατόπεδα, εγκυμονούν ασύλληπτης σοβαρότητας κινδύνους για την αντικειμενική, φιλελεύθερη και ανεξάρτητη δημοσιογραφία. Δεν πρέπει να λησμονούμε ακόμα ότι η ταξική πάλη δεν είναι ο μοναδικός λόγος συσκότισης της αλήθειας. Ίσως ο μεγαλύτερος κίνδυνος προέρχεται από τον ανταγωνισμό των κομμάτων που, ενώ υπηρετούν τα συμφέροντα μιας και της αυτής κοινωνικής τάξης, στοχεύοντας στην κατάληψη της εξουσίας, δεν ορρωδούν μπροστά σε κανένα κίνδυνο και δεν απορρίπτουν κανένα σχεδόν μέσο, προκειμένου να φθάσουν στον επιδιωκόμενο σκοπό τους. Συνηθέστατο φαινόμενο της εποχής μας είναι ότι πολλές εφημερίδες, μολονότι ρητά και κατηγορηματικά είναι τοποθετημένες στο πλευρό της άρχουσας τάξης και του μεγάλου κεφαλαίου, παρουσιάζονται σαν προστάτες των λαϊκών συμφερόντων και οι προβαλλόμενοι από αυτές πολυεκατομμυριούχοι πολιτικοί χύνουν κροκοδείλια δάκρυα για τη δήθεν προστασία των εργαζομένων. Υπάρχουν επίσης και περιπτώσεις πολλών εφημερίδων που, ενώ υποστηρίζουν τα λαϊκά δήθεν συμφέροντα, προωθούν τους εκατομμυριούχους και εκ του ασφαλούς 'σοσιαλίζοντες' πολιτικούς, εμπαιίζοντας 'εαυτούς και αλλήλους'.

Δεν πρέπει να γελιόμαστε. Ο Τύπος που δεν εξυπηρετεί το λαό, εξυπηρετεί το ψέμα και τη συσκοτίση της αλήθειας, υπονομεύει τη δημοκρατία και τορπιλίζει τα συμφέροντα των πολιτών. Ο Τύπος για να λειτουργεί σωστά-δημοκρατικά, δεν πρέπει να θηρεύει εκλογική-κομματική πελατεία, αλλά, αφήνοντας κατά μέρος τους πομπώδεις τίτλους και απορρίπτοντας τα Γκαϊμπελικά ψέματα, να παρουσιάζει τα πράγματα όπως είναι, εξυπηρετώντας το λαό και όχι τα συμφέροντα πολλών επαγγελματιών της διαστρέβλωσης της αλήθειας και το χυδαίο κιτρινισμό. Ο δημοσιογράφος πρέπει να είναι σταυροφόρος της αλήθειας, που όμως δεν συμφέρει πάντοτε ούτε να λέγεται ούτε να γράφεται. Ο κίτρινος

Τύπος δυναμιτίζει την υπόθεση της δημοκρατίας, γιατί επιδιώκει την αύξηση της κυκλοφορίας του με τη συκοφαντία προσώπων, τη λασπολογία, τη διαστροφή των γεγονότων ή με δημοσιεύματα πλαστά ή σκανδαλιστικά. Το αποτέλεσμα μιας τέτοιας αντιδημοκρατικής διαγωγής είναι να διαστρέφεται το πολιτικό κριτήριο του λαού, να αποπροσανατολίζεται η κοινή γνώμη, να ερεθίζονται τα πάθη, να εκμαυλίζεται η συνείδηση και να παρασύρονται οι πολίτες σε εσφαλμένες ενέργειες ή σε αντικοινωνικές εκδηλώσεις. Πολύ συχνά, εκμεταλλευόμενος ο Τύπος την ελευθερία που του παρέχει το δημοκρατικό πολίτευμα, σκανδαλοθηρεύει, πορνογραφεί, μεγιστοποιεί ασήμαντα συμβάντα, παρασιωπά καυτά προβλήματα και αλήθειες, προκαλεί εξοργιστικά το κοινό αίσθημα.

Συνοψίζοντας τα παραπάνω μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι η ελευθερία που παρέχει το δημοκρατικό πολίτευμα 'θέλει αρετή και τόλμη', αρετή μεν, γιατί χωρίς αυτήν επέρχεται μια συστηματική φθορά των συνειδήσεων που εξυπηρετεί τους εχθρούς του λαού, τόλμη δε, γιατί χωρίς αυτήν δεν πρόκειται ποτέ να εξημερωθούν και να μπουν στο σωστό δρόμο τα πολιτικά ήθη μιας χώρας. Εφόσον τα κόμματα αποδέχονται το κοινοβουλευτικό 'παιχνίδι', πρέπει να γνωρίζουν ότι τόσο η θέση της κυβέρνησης, της εκάστοτε κυβέρνησης, όσο και η θέση της αντιπολίτευσης αποτελεί μεγάλης σπουδαιότητας συνεισφορά προς το κοινωνικό σύνολο και ο Τύπος δεν πρέπει να αποτελεί μοχλό και μέσο για την εξόντωση του αντιπάλου, αλλά όργανο διαπαιδαγώγησης, σωφρονισμού και εξύψωσης του λαού.

Παρατηρήσεις

A1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις με την ένδειξη Σ, αν το περιεχόμενό τους ανταποκρίνεται στο νόημα του κειμένου και με την ένδειξη Λ, αν δεν ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο του κειμένου.

- α. Ο τύπος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην προάσπιση της δημοκρατίας.
- β. Η προβολή της αλήθειας από τον Τύπο είναι εύκολη κι ανώδυνη.
- γ. Η αντικειμενική και φιλελεύθερη δημοσιογραφία συναντά στις μέρες μας πολλά εμπόδια.
- δ. Τα συμφέροντα των κομμάτων ελέγχουν τη λειτουργία του Τύπου.
- ε. Πολλές εφημερίδες, αν και φαίνεται να στηρίζουν τα λαϊκά στρώματα, ουσιαστικά εξυπηρετούν συμφέροντα των ανώτερων στρωμάτων.
- στ. Ο τύπος εκμεταλλεύεται τις ελευθερίες που του παρέχει η δημοκρατία, για να υποσκάψει τη λειτουργία της.
- ζ. Η δημοκρατία απαιτεί τόλμη, για να ηθικοποιηθούν οι συνειδήσεις των διεφθαρμένων.

Μονάδες 15

A2. Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των τριών πρώτων παραγράφων του κειμένου στο πλαίσιο συζήτησης που διεξάγεται στο μάθημα της Έκθεσης στη σχολική τάξη σας.

Μονάδες 15

B1. Να βρείτε δύο τρόπους ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου του κειμένου: «Δεν πρέπει ... το κοινό αίσθημα».

Μονάδες 5

B2. Να δώσετε από μία συνώνυμη για καθεμία από τις λέξεις της πρώτης παραγράφου που είναι γραμμένη με έντονα γράμματα.

Μονάδες 5

B3. Να δώσετε από μία αντώνυμη για καθεμία από τις λέξεις της δεύτερης παραγράφου του κειμένου που είναι υπογραμμισμένη.

Μονάδες 5

B4. Να εντοπίσετε δύο σημεία του κειμένου που περιέχουν σχόλιο.

Μονάδες 5

B5. «Ο κίτρινος Τύπος δυναμιτίζει την υπόθεση της δημοκρατίας, γιατί επιδιώκει την αύξηση της κυκλοφορίας του με τη συκοφαντία προσώπων, τη λασπολογία, τη διαστροφή των γεγονότων ή με δημοσιεύματα πλαστά ή σκανδαλιστικά»: στο παραπάνω απόσπασμα ποιο είδος σύνταξης επιλέγεται και γιατί; Να την μετατρέψετε στην αντίθετή της.

Μονάδες 10

Γ. Σε ένα κείμενο 300 λέξεων που εκφωνείτε σε ομιλία στην τάξη σας καλείστε να εξηγήσετε πώς ο Τύπος στηρίζει τη δημοκρατία

Ζητείται Ελπίς: Κριτήριο Αξιολόγησης Λογοτεχνίας Β Λυκείου (Συνεξέταση)

Το διήγημα ανήκει στην ομώνυμη συλλογή διηγημάτων, που εκδόθηκε το 1954 και έκτοτε γνώρισε μεγάλη επιτυχία και αγαπήθηκε από το αναγνωστικό κοινό. Στο διήγημα αυτό, όπως και σε όλο το έργο του Σαμαράκη, διακρίνουμε το λιτό ύφος και

τη γοργή αφήγηση, το συνδυασμό κοινωνικού προβληματισμού και ψυχολογικής παρατήρησης μέσα σε μια ατμόσφαιρα ιδεολογικής κρίσης και υπαρξιακού άγχους, που χαρακτηρίζει τη μεταπολεμική εποχή.

Όταν μπήκε στο καφενείο, κείνο το απόγευμα, ήτανε νωρίς ακόμα. Κάθισε σ' ένα τραπέζι, πίσω από το μεγάλο τζάμι που έβλεπε στη λεωφόρο. Παράγγειλε καφέ.

Σε άλλα τραπέζια, παίζανε χαρτιά ή συζητούσανε.

Ήρθε ο καφές. Άναψε τσιγάρο, ήπια δυο γουλιές, κι άνοιξε την απογευματινή εφημερίδα.

Καινούριες μάχες είχαν αρχίσει στην Ινδοκίνα. «Αι απώλειαι εκατέρωθεν υπήρξαν βαρύτατα», έλεγε το τηλεγράφημα.

Ένα ακόμα ιαπωνικό αλιευτικό που γύρισε με ραδιενέργεια.

«Η σκιά του νέου παγκοσμίου πολέμου απλούται εις τον κόσμον μας», ήταν ο τίτλος μιας άλλης είδησης.

Ύστερα διάβασε άλλα πράγματα: το έλλειμμα του προϋπολογισμού, προαγωγές εκπαιδευτικών, μια απαγωγή, ένα βιασμό, τρεις αυτοκτονίες. Οι δυο, για οικονομικούς λόγους. Δυο νέοι, 30 και 32 χρονώ. Ο πρώτος άνοιξε το γκάζι, ο δεύτερος χτυπήθηκε με πιστόλι.

Αλλού είδε κριτική για ένα ρεσιτάλ πιάνου, έπειτα κάτι για τη μόδα, τέλος την «Κοσμική Κίνηση»: «Κοκταίηλ* προχθές παρά τω κυρίω και τη κυρία Μ. Τ. Χάρμα ευμορφιάς και κομψότητος η κυρία Β.Χ. με φόρεμα κομψότατο εμπριμέ και τοκ* πολύ σικ*. Ελεγκάντικη* εμφάνισις η δεσποινίς Ο. Ν.».

Άναψε κι άλλο τσιγάρο. Έριξε μια ματιά στις «Μικρές Αγγελίες»:

ΠΩΛΕΙΤΑΙ νεόδμητος μονοκατοικία, κατασκευή αρίστη, εκ 4 δωματίων, χολ, κουζίνας, λουτρού πλήρους, W. C.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ εις σοβαρόν κύριον δωμάτιον εις β' όροφον, ευάερον, ευήλιον...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ πιάνο προς αγοράν...

Σκέψεις γυρίζανε στο νου του.

Από τότε που τέλειωσε ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η σκιά του τρίτου δεν είχε πάψει να βαραίνει πάνω στον κόσμο μας. Και στο μεταξύ, το αίμα χυνότανε, στην Κορέα χτες, στην Ινδοκίνα σήμερα, αύριο...

Πέρασε το χέρι του στα μαλλιά του. Σκούπισε τον ιδρώτα στο μέτωπό του· είχε ιδρώσει, κι όμως δεν έκανε ζέστη.

Ο πόλεμος, η βόμβα υδρογόνου, οι αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, η «Κοσμική Κίνησης»... Το πανόραμα της ζωής!

Δεν είχε αλλάξει διόλου προς το καλύτερο η ζωή μας ύστερ' από τον πόλεμο. Όλα είναι τα ίδια σαν και πριν. Κι όμως είχε ελπίσει κι αυτός, όπως είχαν ελπίσει εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλη τη γη, πως ύστερ' από τον πόλεμο, ύστερ' από τόσο αίμα που χύθηκε, κάτι θ' άλλαζε. Πως θα 'ρχόταν η ειρήνη, πως ο εφιάλτης του πολέμου δε θα ίσκιωνε πια τη γη μας, πως δε θα γίνονταν τώρα αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, πως...

Σουρούπωνε. Μερικά φώτα είχαν ανάψει κιόλας στα μαγαζιά αντίκρυ. Στο καφενείο δεν είχανε ανάψει ακόμα τα φώτα. Του άρεσε έτσι το ημίφως.

Σκέφτηκε τη σύγχυση που επικρατεί στον κόσμο μας σήμερα. Σύγχυση στον τομέα των ιδεών, σύγχυση στον κοινωνικό τομέα, σύγχυση...

Δεν έφταιγε η εφημερίδα που έκανε τώρα αυτές τις σκέψεις. Τα σκεφτότανε όλα αυτά τον τελευταίο καιρό, πότε με λιγότερη, πότε με περισσότερη ένταση. Σκεφτότανε το σκοτεινό πρόσωπο της ζωής. Την ειρήνη, τη βαθιά τούτη λαχτάρα, που κρέμεται από μια κλωστή. Σκεφτότανε τη φτώχεια, την αθλιότητα. Σκεφτότανε το φόβο που έχει μπει στις καρδιές.

Στον καθρέφτη, δίπλα του, είδε το πρόσωπό του. Ένα πολύ συνηθισμένο πρόσωπο. Τίποτα δε μαρτυρούσε την ταραχή που είχε μέσα του.

Είχε πολεμήσει κι αυτός στον τελευταίο πόλεμο. Και είχε ελπίσει. Μα τώρα ήτανε πια χωρίς ελπίδα. Ναι, δε φοβότανε να το ομολογήσει στον εαυτό του πως ήτανε χωρίς ελπίδα.

Μια σειρά από διαψεύσεις ελπίδων ήταν η ζωή του. Είχε ελπίσει τότε... Είχε ελπίσει ύστερα...

Κάποτε, πριν από χρόνια, είχε ελπίσει στον κομμουνισμό. Μα είχε διαψευσθεί κι εκεί. Τώρα δεν είχε ελπίδα σε καμιά ιδεολογία!

Ζήτησε ένα ποτήρι νερό ακόμα. Αυτή η διάψευση από τις λογής λογής ιδεολογίες ήτανε βέβαια γενικό φαινόμενο. Και παραπάνω από τη διάψευση, η κούραση, η αδιαφορία, που οι πιο πολλοί, η μεγάλη πλειοψηφία νιώθει μπροστά στις διάφορες ιδεολογίες.

Κοίταζε τα τρόλεϊ που περνάγανε ολοένα στη λεωφόρο, το πλήθος... Μπροστά του, η εφημερίδα ανοιχτή. Όλα αυτά που είχε δει και πρωτύτερα: η σκιά του καινούριου

πολέμου, η Ινδοκίνα, οι δυο αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, η «Κοσμική Κίνησις»...

– Τσιγάρα! ένας πλανόδιος μπάκε.

Πήρε ένα πακέτο.

Στις έξι σελίδες της εφημερίδας: η ζωή. Κι αυτός ήτανε τώρα ένας άνθρωπος που δεν έχει ελπίδα.

Θυμήθηκε, πριν από χρόνια, ήτανε παιδί ακόμα, είχε αρρωστήσει βαριά μια θεία του, ξαδέρφη της μητέρας του. Την είχανε σπίτι τους. Ήρθε ο γιατρός· βγαίνοντας από το δωμάτιο της άρρωστης, είπε με επίσημο ύφος:

– Δεν υπάρχει πλέον ελπίς!

Έτσι κι αυτός τώρα, είχε φτάσει στο σημείο να λέει:

– Δεν υπάρχει πλέον ελπίς!

Του φάνηκε φοβερό που ήτανε χωρίς ελπίδα. Είχε την αίσθηση πως οι άλλοι στο καφενείο τον κοιτάζανε κι άλλοι από το δρόμο σκέφτονταν και ψιθυρίζανε μεταξύ τους: «Αυτός εκεί δεν έχει ελπίδα!» Σαν να ήταν έγκλημα αυτό. Σαν να είχε ένα σημάδι πάνω του που το μαρτυρούσε. Σαν να ήτανε γυμνός ανάμεσα σε ντυμένους.

Σκέφτηκε τα διηγήματα που είχε γράψει, δίνοντας έτσι μια διέξοδο στην αγωνία του. Άγγιζε θέματα του καιρού μας: τον πόλεμο, την κοινωνική δυστυχία... Ωστόσο, δεν το αποφάσιζε να τα εκδώσει. Φοβότανε! Φοβότανε την ετικέτα που θα του δίνανε σίγουρα οι μεν και οι δε. Όχι, έπρεπε να τα βγάλει. Στο διάολο η ετικέτα! Αυτός ήταν ένας άνθρωπος, τίποτε άλλο. Ούτε αριστερός ούτε δεξιός. Ένας άνθρωπος που είχε ελπίσει άλλοτε, και τώρα δεν έχει ελπίδα, και που νιώθει χρέος του να το πει αυτό. Βέβαια, άλλοι θα 'χουν ελπίδα, σκέφτηκε. Δεν μπορεί παρά να 'χουν.

Ξανάριξε μια ματιά στην εφημερίδα: η Ινδοκίνα, η «Κοσμική Κίνησις», το ρεσιτάλ πιάνου, οι δυο αυτοκτονίες για οικονομικούς λόγους, οι «Μικρές Αγγελίες»...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ γραφομηχανή...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ραδιογραμμόφωνον...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τζιπ εν καλή καταστάσει...

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τάπης γνήσιος περσικός...

Έβγαλε την ατζέντα του, έκοψε ένα φύλλο κι έγραψε με το μολύβι του:

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ελπίς

Ύστερα πρόσθεσε το όνομά του και τη διεύθυνσή του. Φώναξε το γκαρσόνι. Ήθελε να πληρώσει, να πάει κατευθείαν στην εφημερίδα, να δώσει την αγγελία του, να παρακαλέσει, να επιμένει να μπει οπωσδήποτε στο αυριανό φύλλο.

A. Σαμαράκης, Ζητείται ελπίς,

Παρατηρήσεις

A1. Ποιες ειδήσεις διακρίνει ο ήρωας στην εφημερίδα που διαβάζει στο καφεενείο; Το περιεχόμενο της τότε κατά πόσο θυμίζει το σημερινό περιεχόμενο των εφημερίδων;

(Μονάδες 15)

A2. Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ήρωα και πώς γίνεται αντιληπτή;

(Μονάδες 15)

B1. Ποιος είναι ο χρόνος και ποιος ο χώρος της ιστορίας;

(Μονάδες 15)

B2. Να χαρακτηρίστε τον αφηγητή σημειώνοντας και τα κατάλληλα χωρία του κειμένου.

(Μονάδες 15)

Γ. Φανταστείτε ότι είστε ο διευθυντής της εφημερίδας που διαβάζει ο ήρωας του διηγήματος. Την επόμενη ημέρα, ο ήρωας έρχεται στην εφημερίδα, προκειμένου να δημοσιεύσετε την αγγελία του. Θα κάνετε ή όχι δεκτή την επιθυμία του; Στο τέλος της ημέρας καταγράφετε το περιστατικό και τις σκέψεις σας αναφορικά με αυτό στο προσωπικό σας ημερολόγιο.

(μονάδες 40)

Καλή επιτυχία!!!